

Spira Lázár

Spira Lázár, a haszid rabbi van ezen a képen. A felvétel Munkácson készült, 1935-ben. Munkács zsidó város volt. Így is nevezték: a kis Jeruzsálem, itt volt a haszidizmus központja. Munkács lakosságának több mint felét zsidók tették ki, ez mintegy tizenötezer embert jelentett [Bár a város lakóinak közel a fele zsidó volt, de az 50%-os arányt valójában soha nem érték el. Lásd a 'Munkács' szócikket. -- A szerk.]. A családok nagyok voltak, családonként általában nem kevesebb mint öt-hat gyerekkel. Az Osztrák--Magyar Monarchia idején, amikor a szüleim születtek és gyerekeskedtek, a hatalom nagyon toleránsan viselkedett a zsidókkal, semmiféle probléma nem volt. A zsidóknak ugyanolyan jogaik voltak, mint más nemzetiség tagjainak. Amikor 1918-ban Kárpátalja Csehszlovákiához került, a helyzet még jobb lett. Masaryk is, Csehszlovákia elnöke és utódja, Beneš is engedélyezte a zsidóknak, hogy állami tisztségeket töltsenek be. Támogatták a vallást. Szombatonként a város kihalt, a zsidók a zsinagógába mentek. Szombaton minden üzlet és műhely be volt zárva, mert a kereskedők és az iparosok zsidók voltak. A nem zsidó emberek is hozzászoktak ehhez az életvitelhez. Tudták, hogy szombaton szinte semmit sem lehet venni, majdnem minden üzlet zárva van. Ezért aztán ők is csütörtökön, pénteken vásároltak be, mint a zsidók. Sok zsidónak volt műhelye, üzeme. A kereskedelem gyakorlatilag zsidó kézben volt, a kis

boltocskáktól kezdve a nagy üzletekig. A faanyagok nagykereskedelmével is a zsidók foglalkoztak. Ez egy teljes termelési lánc volt. Először is voltak favágó szövetkezetek, ők vágták a fát, aztán a faanyagot fűrésztelepekre szállították, ezek is zsidók tulajdonában álltak, onnan pedig a földolgozott fa nagykereskedelmi raktárakba került, ahol mindent meg lehetett vásárolni: a házépítéshez szükséges deszkáktól, gerendáktól kezdve a tűzifáig. Sok gazdag ember volt, de persze a zsidók között sokkal több volt a szegény ember, mint a gazdag. Nagyon sok zsidó iparos volt: szabók, cipészek, asztalosok, lakatosok. A fodrászok is mind zsidók voltak. Munkácson volt egy szokatlan foglalkozás, amit nők űztek. Minden férjes zsidó asszony parókát viselt. Amint egy lány kijött a hüpe alól, a fejét kopaszra borotválták, és parókát adták rá [A menyasszony fejét még az előtt leborotválják, mielőtt bemenne a hüpe alá. -- A szerk.]. Munkácson sok nő foglalkozott parókakészítéssel. Nem csak Kárpátaljáról jöttek hozzájuk parókáért, hanem még Magyarországról is, ezek a női mesterek sohasem maradtak munka nélkül. A parókakészítés nagyon bonyolult művelet, a mesterek lányait általában már kiskorukban elkezdték tanítani a parókakészítés fortélyaira. Az orvosok és jogászok nagy része is zsidó volt a városban. A nem zsidók főleg földműveléssel foglalkoztak, vagy hivatalnokok voltak. Munkácson volt egy jesiva, egy felsőbb fokú vallási oktatási intézmény. A főrabbi egy nagyon híres haszid rabbi volt, Spira Lázár. Róla kapta a nevét a Heszedünk itt, Ungváron. Spira rabbi nagyon tekintélyes haszid volt, az egész világon ismerték. Nagyon jól emlékszem Spira rebbére, hozzá jártunk az apámmal sirájimra. A sirájim héberül maradékokat jelent. A zsidóknál szokás, hogy a szombati ebédre a rebbe meghívja magához a haszidokat. Ilyenkor saját kezűleg osztja szét az ételmaradékait, amit nem evett meg. Úgy tartották, hogy a sirájim szerencsét hoz. A haszidok minden falatot kiszedtek a rebbe kezéből, olykor szinte verekedésig fajult a dolog. Emlékszem, öt éves voltam, és egyenesen az asztalon keresztül másztam négykézláb a rebbéhez, hogy megkaparintsam a sirájimot. Édesapám nem mindig ment el ezekre az összejövetelekre, de én igyekeztem, hogy egy szombatot se hagyjak ki. Szombat reggel apám a zsinagógába ment. Aztán hazajött, otthon ebédeltünk, én pedig szaladtam a rebbe házába, hogy odaérjek a sirájimra. Egyszer tévedésből -- ahelyett, hogy ahhoz az asztalhoz ültem volna, ahol Spira rebbe ült -- a szegények asztalához ültem, akiket a rebbe ebéddel vendégtelt meg sábeszkor. Én nem tudtam, hogy ennél az asztalnál csak azok ülnek, akiknek sábeszkor nem telik ünnepi ebédre. Sóletet adtak nekik, ez az étel babból és húsból készül. Miután ettem velük, valaki a haszidok közül kajánul megkérdezte édesapámat, hogy csak nem szegényedett-e el annyira, hogy a fiát a rebbéhez küldi, hogy a szegények ebédjéből egyen. Édesapám megkérdezte tőlem, hogy ez történt-e, majd elmagyarázta nekem a különbséget a sirájim és a szegények ebédje között.